

Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik bakış açılarının ve görüşlerinin incelenmesi

Investigation of parents' perspectives and views on cartoons

Ömer Koçak¹, Yüksel Göktaş²

Makale Geçmişi

Geliş : 28 Kasım 2019

Düzeltilme : 22 Şubat 2020

Kabul : 25 Şubat 2020

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Article History

Received : 28 November 2019

Revised : 22 February 2020

Accepted : 25 February 2020

Article Type

Research Article

Öz: Bu çalışmada çocuğu okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin genel olarak çizgi filmlere bakış açıları ve çizgi filmler hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Karma araştırma deseni tercih edildiği bu çalışmada, eşzamanlı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen 66 ebeveynin verileri “Ebeveynlerin Çizgi Filmlere Bakışı” ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki detaylı görüşleri ise açık uçlu sorular aracılığıyla yazılı toplanmıştır. Nicel veriler betimsel istatistikler ile analiz edilmiştir; nitel veriler ise içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Ebeveynler, çizgi filmlerin olumsuz olduğuna ilişkin açık bir görüş belirtmemişlerdir. Ebeveynler, çizgi filmlerin çocuklarını kontrol etmek amacıyla kullanılan bir araç olmadığını ifade etmişlerdir. Çizgi filmlerin çocuklarının gelişimlerine katkı sağlayacak bir araç olup olmadığı konusunda da ebeveynlerin kararsız oldukları tespit edilmiştir. Çocuklar için çizgi filmlerin eğlendirici bir araç olduğu da yine ebeveynler tarafından ifade edilmiştir. Bazı ebeveynler, çocukların izleyeceği çizgi filmlerin dikkatle seçildiğinde veya ebeveynlerin kontrolü altında izletildiğinde faydalı olabileceği ve gelişimlerini destekleyebileceğini belirtmiştir. Ebeveynler çizgi filmlerin zararlı etkilerinden çocuklarını korumak için çizgi filmleri birlikte izlediklerini belirtmişlerdir ve diğer ebeveynlere çocuklarına çizgi filmleri kendi kontrolleri altında izletmelerini öneri olarak sunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: çizgi filmler, okul öncesi dönem, erken çocukluk dönemi, televizyon izleme, ebeveynlerin görüşleri

Abstract: This study investigated the general points of view of parents whose children receive preschool education on cartoons. In this study where mixed research approach was preferred, concurrent mixed research design was used. The data were collected from 66 parents who were selected by using the convenience sampling method by the “Parents’ Perspectives on Cartoons Scale”. The parents’ detailed views on cartoons were collected in written form by open-ended questions. Quantitative data were analysed with descriptive statistics, while qualitative data were analysed with the content analysis method. The parents did not clearly state that cartoons were negative. They stated that cartoons were not instruments that are used to control their children. The parents were undecided about whether or not cartoons were tools that could contribute to the development of their children. They reported that cartoons constituted an entertaining tool for their children. Some parents stated that, when the cartoons to be watched by children are carefully selected or watched under the parents’ supervision, they may be useful and support their children’s development. The parents said, they watched cartoons with their children to protect them from the harmful effects of cartoons, and they recommended other parents to have their children watch cartoons under their supervision.

Keywords: cartoons, pre-school, early childhood, watching television, parents’ views

DOI: 10.24130/eccd-jecs.1967202041202

Başlıca Yazar: Ömer KOÇAK

¹ Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, kocakomer@atauni.edu.tr, 0000-0001-7756-7169

² Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, yukselgoktas@atauni.edu.tr, 0000-0002-7341-2466

Atf için/To cite this article:

Koçak, Ö. & Göktaş, Y. (2020). Ebeveynlerin Çizgi Filmlere Yönelik Bakış Açılarının ve Görüşlerinin İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 52-73. doi: <http://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202041202>

SUMMARY

Introduction

It was determined that children watched television for an average of one to three hours in their preschool period (Helm and Spencer, 2019) and the used most of this time to watch cartoons (Koçak and Göktaş, 2018). Cartoons have several positive and negative effects on children. Cartoons that are found to be entertaining by children usually include violence or negative content (Kirsh, 2006). Awareness should be raised in parents so that their children would not be affected by the negative effects of television, especially cartoons, and they would utilize the useful aspects of these (Ravikiran, Baliga, Jain, and Kotian, 2014). The attitudes of parents towards television and cartoons usually form the basis of the cartoon-watching habits of their children (İvrendi and Adak Özdemir, 2010). It was seen in the literature that there are studies which investigated the views of parents on cartoons, but the quantitative content related to the views of parents in such studies was mostly limited, or they could be claimed to not include in-depth qualitative findings. It is believed that this study is important in terms of revealing the points of view of parents towards cartoons in detail. This study examined the general points of view of parents whose children received preschool education towards cartoons. For this purpose, the following research questions were created:

1. How are the points of view of parents on cartoons?
2. What are the views of parents on cartoons?

Method

In this study, concurrent mixed research design was used which is one of the mixed research approaches. The data were collected from 66 parents who were selected by using the method of convenience sampling by the “Parents’ Perspectives on Cartoons Scale” and open-ended questions. The quantitative data were analysed by descriptive statistics. The items of the scale were evaluated by mean and standard deviation values. The intervals were interpreted as “absolutely disagree” for 1.00-1.80, “disagree” for 1.81-2.60, “neutral” for 2.61-3.40, “agree” for 3.41-4.20 and “absolutely agree” for 4.21-5.00. The data that were collected by the open-ended questions were examined by content analysis and descriptive analysis.

Results

The parents’ mean opinion on the idea that cartoons are entertaining was agreement ($\bar{X}=3.47$, $SS=0.86$). Their mean opinions on that cartoons contribute to development ($\bar{X}=3.34$, $SS=0.81$) and that cartoons are negative ($\bar{X}=3.01$, $SS=0.95$) were undecided. The mean opinion of the parents on the idea that they saw cartoons as a tool for controlling their children was disagreement ($\bar{X}=2.54$, $SS=1.05$). The positive and negative views of the parents on cartoons, expectations, recommendations, precautions and the behaviours they observed in their children are presented by categorization. In addition to the participants who thought cartoons are positive and educational, there were also participants who thought cartoons would be positive in case they satisfy a certain set of conditions. The participants frequently stated that it would be useful if they act especially selective and prevent their children from watching them too much. While 13 parents

directly stated positive views on cartoons, these parents also stated that their children learned about various concepts and gains with the help of cartoons. Among the 13 parents who generally stated negative views on cartoons, 5 stated that they thought cartoons affected their children negatively. The parents who reported that cartoons affected their children negatively in the developmental sense (13) especially said, they affected their children negatively in the social sense (4). The parents provided some recommendations for other parents and broadcasters. Four parents recommended having children watch cartoons under their supervision. It was argued by the parents that, even if children like cartoons very much, they prefer to play games. Two parents recommended cartoons to be taken off air, while two said only educational cartoons should be shown, and two recommended cartoons that contain violence should be taken off air.

Conclusion and Discussion

Consequently, it may be stated that the parents saw cartoons as an entertaining tool and did not have a negative opinion about cartoons. However, they also did not think these were tools that support the development of children. The parents also stated that they did not use cartoons for the purpose of controlling their children. Some parents directly saw cartoons to be negative and claimed they are harmful. On the other hand, it was argued that, if parents are selective about the cartoons their children would watch, and if these cartoons are watched under parental supervision, they may be useful or support children's development. The participants said they watched cartoons with their children in order to protect them from the harmful effects of cartoons, and they recommended other parents to have their children watch cartoons under their control. The parents also reported that they had to allow their children to watch cartoons as their children did not have friends or other activities. Some parents reported that, although children like cartoons, they like to play games more. For this reason, it was recommended for parents to provide their children with conditions in which they can play games. The results that were obtained in this study may be useful for parents, politicians, TV producers and other stakeholders.

GİRİŞ

Günlük yaşantının önemli bir ögesi olan televizyonu çocuklar bebeklikten itibaren izlemektedirler. Büyüdükçe artan bir oranla daha fazla televizyon izleyen çocuklar; bilişsel, davranışsal, duyuşsal ve gelişimsel açılardan etkilenirler (Alloway, Williams, Jones ve Cochrane, 2014; Ansari ve Crosnoe, 2016). Çocukların televizyondan bu açılardan etkilenmelerinin nedeni ise televizyonun çocuklar için eğitici bir araç olmasıdır. Bu eğiticinin programları arasında çocukların en sevdiği program türleri ise çizgi filmlerdir (Ergün, 2012; Koçak, 2016). Hatta günümüzde artık çocuklar çizgi filmleri sadece televizyonlardan değil, tablet bilgisayarlardan ve akıllı telefonlardan izlemektedirler. Çocukların televizyonlardan sonra sırayla akıllı telefonlarda, tablet bilgisayarlarda ve bilgisayarlarda çizgi film izledikleri belirlenmiştir (Koçak ve Göktaş, 2018).

Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisinin olduğunu göstermektedir (Koçak, 2016). Çocukların eğlenceli buldukları çizgi filmler çoğunlukla şiddet veya olumsuz nitelikteki içerikleri barındırmaktadır (Kirsh, 2006). Çizgi filmlerin zararlı yönlerinden çocukların etkilenmemesi, yararlı yönlerinden faydalanmaları için ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Ravikiran, Baliga, Jain ve Kotian, 2014). Çünkü ebeveynler çocuklarının çizgi filmlerin zararlarından etkilenmemeleri için oldukça önemli bir role sahiptirler. Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik tutumları çocukların da çizgi film alışkanlıklarının temelini oluşturmaktadır (İvrendi ve Adak Özdemir, 2010).

Çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu birçok etkisi bulunmaktadır (Habib ve Soliman, 2015; Oyero ve Oyesomi, 2014). Özellikle çocuklar için eğlendirici bir araç olabilen çizgi filmler (Booth, 1997), çocukların dil ve bilişsel gelişimine katkı sağlayabilir (Ling, 2003), onlar için eğitici, bilgilendirici bir araç olabilir, onların hayal dünyalarının gelişimine katkı sağlayabilir (Barak, Ashkar ve Dori, 2011). Ancak alan yazında çizgi filmler ile ilgili yapılan araştırmalarda çoğunlukla çizgi filmlerin çocukların davranışlarında meydana getirdiği saldırganlık, şiddet gibi olumsuz etkilerin incelendiği görülmektedir (Adak Özdemir ve Ramazan, 2012; Chraif ve Aniței, 2011; Coyne ve Whitehead, 2008; Koçak, 2016; Zhang vd., 2019). Çizgi filmler çocuklarda saldırgan davranışların oluşmasına, zihinsel ve sağlık açısından olumsuz etkilenmelerine neden olabilir ve bağımlılık yapabilir. Ayrıca bilinçaltına yönelik çeşitli mesajlar vermekte kullanılabilir (Rashid, 2015). Bu tür olumsuz etkilerinin oluşmasının nedeni ise çocuklara yönelik içeriklerin özellikle çizgi filmlerin içerdiği şiddet oranının yetişkinlere yönelik olan programların içerdiği orandan daha fazla olmasıdır (Wilson vd., 2002). Ayrıca çizgi filmlerdeki öne çıkan karakterler aracılığıyla yapılan olumsuz aktiviteler ödüllendirilmekte ve çekici bir halde çocuklara sunulmaktadır (Coyne ve Whitehead, 2008).

Çocukların çizgi filmlerin bu olumsuz etkilerine maruz kalmasının önemli sebeplerinden biri televizyon ve çizgi film karşısında uzun süre zaman harcamalarıdır. Helm ve Spencer (2019) yaptıkları araştırmalarında okul öncesi dönemdeki çocukların ortalama bir ila üç saat arasında televizyon izlediklerini belirlemiştir. Diğer bir araştırmada ise Koçak ve Göktaş (2018) yine okul öncesi dönemdeki çocukların günlük yaklaşık üç saate yakın televizyon izlediklerini, bu sürenin büyük kısmında ise çizgi film izlediklerini tespit etmiştir. Başka bir araştırmada Ozturk, Sezer ve Tezel, (2018), çocukların televizyon izlediği sürenin büyük kısmında çizgi film izledikleri sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açıları ve bu doğrultuda sergiledikleri davranışlar çocukların çizgi filmleri uzun süre izlemelerine neden olabilir. Örneğin iş yaşamlarına daha fazla vakit ayıran ebeveynlerin, çocuklarına yeterince vakit ayıramamaları nedeniyle çocukların daha uzun süre televizyon ve çizgi film karşısında vakit geçirmeye mecbur kaldıkları söylenebilir (Yousaf, Shehzad ve Hassan, 2015). Özellikle annelerin çalışmasının çocukların çizgi film izleme süreleri ile ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır (Soumya, Jeryda Gnanajane Eljo ve Anitha, 2014). Bu nedenle ebeveynlerinin davranışlarının ve görüşlerinin çocuklarının da davranışlarına yani ekran karşısında kalma sürelerine etki edeceği unutulmamalıdır (Khan, Purtell, Logan, Ansari ve Justice, 2017). Bu bağlamda çocukların çizgi film programları ile arasındaki dengenin kurulması için ebeveynlerin bakış açıları, ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşleri oldukça önemlidir.

Alan yazında ebeveynlerin çizgi filmler ile ilgili görüşlerini araştıran çeşitli çalışmalar mevcuttur. Rajput ve Jain (2017), annelerin çizgi filmlere bakış açılarını araştırdığı çalışmada sorumluluk bilincine sahip annelerin çocuklarının davranışlarında çizgi filmlerin pozitif etkileri görüldüğünü, çocuklarını bu konuda ihmal eden annelerin çocuklarında ise genellikle çizgi filmlerin negatif etkileri görüldüğünü tespit etmiştir. Bu noktada ebeveynlerin çocuklarının çizgi filmler ile olan ilişkilerinde üstlenecekleri sorumluluğun çocuklarının olumlu davranışlar kazanmasında önemli bir role sahip olduğu ifade edilmiştir. Ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki görüşlerini araştıran diğer bir araştırmada Shanthipriya ve Prabha (2017), ebeveynlere büyük sorumluluk düştüğünü ve çocuklarının izleyecekleri çizgi filmleri seçerken dikkatli ve seçici olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Benzer bir araştırmada Soumya vd. (2014), ebeveynlerin görüşlerini araştırmışlar ve ebeveynlerin algıları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çocukların çizgi film karşısında vakit geçirmeleri ile psikolojik, fiziksel, davranışsal ve sosyal problemleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Oyero ve Oyesomi (2014), çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin ebeveynlerin görüşlerini araştırmışlardır. Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik pozitif bir tutum sergilediği sonucuna ulaşılan çalışmada, bazı ebeveynler çizgi filmlerin negatif etkilerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı ebeveynler kontrol edildiği sürece

çocukların çizgi film izlemelerinin bir zararının olmayacağını ifade etmişlerdir. Bazı ebeveynler ise genel olarak çizgi filmlere olumsuz baktıklarını ifade etmişlerdir.

Çocuklara yönelik televizyon programlarının çocuklarının üzerindeki etkilerine ilişkin annelerin değerlendirmelerini araştıran İvrendi ve Adak Özdemir (2010), bu programların çocukların öğrenmelerini desteklediğini ancak gerçek yaşamdan kopmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer bir araştırmada Önder ve Dağal (2007), ebeveynlerin çocuk programlarının kalitesi hakkındaki görüşlerini araştırmışlardır. Ebeveynlerin sosyoekonomik durumu, eğitim durumu, çocuğunun yaşı ve cinsiyeti gibi değişkenler ile çocuk programlarını değerlendirme boyutları (eğlence unsurları, estetik kalite, rol modellerin varlığı, anlaşılabilirlik, provokatif düşünce vb.) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen önemli bir bulgu, annenin eğitim düzeyine göre çizgi filmlerin “provokatif düşünce” yapısına sahip olup olmadığını görüşünün değişmesidir. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler, eğitim düzeyi düşük olan annelere oranla çizgi filmlerin daha yüksek düzeyde “provokatif düşünceye” sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Alan yazında ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki görüşlerini inceleyen çalışmaların olduğu ancak bu çalışmalarda ebeveynlerin görüşleri ile ilgili nicel içeriğin çoğunlukla sınırlı düzeyde kaldığı (Shanthipriya ve Prabha, 2017; Soumya vd., 2014) veya derinliği olan nitel bulgular içermediği (İvrendi ve Adak Özdemir, 2010; Önder ve Dağal, 2007) söylenebilir. Bu çalışmanın ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açısının detaylı bir biçimde ortaya koymasından dolayı önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açılarının bilinmesi, ebeveynleri çizgi filmler konusunda bilinçlendirmenin gerekliliği noktasında bir farkındalık sağlayabilir. Ayrıca ebeveynlere, çocuklarının çizgi film izlemelerine yönelik önlemler alabilmesi için fikir sağlayacaktır. Ebeveynlerin çizgi filmlerin olumlu ve olumsuz yönleri hakkında bilgi sahibi olmalarına katkı sağlaması açısından da önemlidir. Böylelikle ebeveynlerin çizgi filmler konusunda farkındalık düzeylerinin artması sağlanabilir. Bu kapsamda çocuklar için oldukça önemli bir eğlence aracı olan çizgi filmlere yönelik ebeveynlerin bakış açısının ortaya konulması bu çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu problem kapsamında aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur:

1. Ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açıları nasıldır?
2. Ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki görüşlerini detaylı olarak ortaya çıkarabilmek için karma araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Karma araştırma desenleri, nicel ve nitel yaklaşımların güçlü yönlerini bir araya getirdiği için araştırmaların kalitesinin artmasına katkı sağladığı belirtilmektedir (Johnson ve Christensen, 2017). Bu çalışma eşzamanlı karma araştırma deseni ile yürütülmüştür. Nicel ve nitel veriler aynı anda toplanmıştır ve nicel verilerin açıklanmasında nitel verilerden de yararlanılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını okul öncesi dönemde çocukları bulunan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem belirleme yöntemi olarak kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Veriler; 49'u anne, 17'si baba olmak üzere 66 ebeveyninden toplanmıştır. Ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Ebeveynlere ait demografik bilgiler

		f	%
Anne		49	74,24
Baba		17	25,76
Toplam		66	100
		Anne (f)	Baba (f)
Çalışma durumu	Hayır	34	1
	Evet	15	16
Mesleği	Ev hanımı	34	0
	Memur	9	9
	İşçi	4	5
	Esnaf	1	2
	Serbest Meslek	1	0
	Çiftçi	0	1
Eğitim düzeyi	Lise	17	5
	Lisans	14	7
	Ortaokul	10	3
	İlkokul	8	1
	Lisansüstü	0	1
Toplam		49	17

Veri Toplama Aracı

Üç bölümden oluşan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından alan yazın taraması neticesinde geliştirilmiştir. İlk bölüm; ebeveynlerin demografik bilgilerinin alındığı sorulardan, ikinci bölüm; araştırma kapsamında geliştirilen ölçek sorularından ve son bölümde ebeveynlerin çizgi filmler

hakkında görüş ve düşüncelerini detaylı olarak ifade edebilmeleri için kullanılan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Ölçeğin ilk taslağı alan yazın taraması neticesinde 5'li Likert tipinde maddelerden oluşturulmuştur. Ölçek taslağı, bir okul öncesi eğitimi alanı uzmanı ile bir eğitim teknolojisi alanı uzmanı tarafından değerlendirilerek verilen dönütler doğrultusunda araştırmacılar tarafından tekrar düzeltilmiştir ve düzenlenen maddeler Türkçe dil uzmanları tarafından kontrol edilerek 96 ebeveyn den veri toplanmıştır. Yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Başlangıçta 26 madde 6 faktörden oluşan ölçekten, 2 madde faktörler arası düşük farklılıktan ve bir faktörde toplanan diğer 2 madde de güvenilirlik katsayısının düşük çıkmasından dolayı çıkarılmış ve tekrar analiz yapılmıştır. Sonuç olarak toplamda 4 faktörden ve 22 maddeden oluşan ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin tamamının güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri 0.78 olarak elde edilmiştir. Ölçek maddeleri ve faktör yüklerine ilişkin dağılımlar Tablo 2'de verilmiştir.

Örneklemin Açıklayıcı Faktör Analizi için yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser–Meyer–Olkin) testi yapılmıştır ve KMO değeri 0.76 olarak elde edilmiştir. Alan yazından Açıklayıcı Faktör Analizi için bazı standart sayılar belirtilse de KMO testi örneklem sayısının yeterliliğinin belirlenmesi için yapılmaktadır. Bu analiz sonucunda KMO değeri 0.7 ile 0.8 arasında olması örneklem sayısının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Field, 2009). Madde düzeyinde, KMO (Anti-Image Correlation) değerlerine bakıldığında değerlerin 0.52-0.85 aralığında olduğu belirlenmiştir. Kabul edilebilir en düşük değerinde 0.5 olduğu düşünülürse maddeler içinde yeterli örneklemin bulunduğu da ifade edilebilir. Ayrıca Barlett küresellik testi sonucunun anlamlı olduğu yani maddeler arasındaki korelasyonun yeterince büyük olduğu görülmüştür $\chi^2(231) = 877.289$, $p < .001$. Elde edilen 4 bileşenli yapı ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açısının %65.23'ünü açıklamaktadır. Faktör 1; ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki olumsuz görüşlerini, faktör 2; çizgi filmlerin kontrol amaçlı kullanımına ilişkin görüşlerini, faktör 3; çizgi filmlerin gelişimlerini desteklemesine ilişkin görüşlerini ve faktör 4; çizgi filmlerin eğlendirici yönüne ilişkin görüşlerini sunmaktadır.

Tablo 2. Ölçek maddelerinin faktörlere göre dağılımları

	Faktör 1 Olumsuz	Faktör 2 Kontrol edici	Faktör 3 Geliştirici	Faktör 4 Eğlendirici
Madde 1			0.77	
Madde 2			0.70	
Madde 3			0.79	
Madde 4			0.65	
Madde 5			0.79	
Madde 6			0.77	
Madde 7				0.84

Madde 8				0.60
Madde 9	0.68			
Madde 10	0.77			
Madde 11	0.79			
Madde 12	0.79			
Madde 13	0.77			
Madde 14	0.86			
Madde 15	0.69			
Madde 16	0.77			
Madde 17		0.88		
Madde 18		0.86		
Madde 19		0.61		
Madde 20		0.83		
Madde 21		0.77		
Madde 22		0.75		
Eigenvalues	6.02	4.53	2.43	1.36
% of varyanslar	27.36	20.62	11.05	6.21
Güvenirlilik katsayısı (α)	0.90	0.88	0.86	0.56

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde bulunan açık uçlu sorular, araştırmacılar tarafından alanyazın taraması ve uzman görüşü alma aşamaları izlenerek oluşturulmuştur. Öncelikle alanyazın taraması yapılarak taslak sorular geliştirilmiş, daha sonra taslak sorular iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanlarından alınan geri bildirimler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak beş açık uçlu sorudan oluşan üçüncü bölüm hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada nicel veriler betimsel istatistik yoluyla analiz edilmiştir. Nicel veriler IBM SPSS 20 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Ölçeğin maddeleri ortalama ve standart sapma istatistiksel teknikleriyle analiz edilmiştir. Ortalama değerler Tablo 3'te verilen değer aralıkları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Tablo 3. Ölçek maddelerinin yorumlanması

Değer Aralığı	Yorum
1.00 – 1.80	Kesinlikle Katılmıyorum
1.81 – 2.60	Katılmıyorum
2.61 – 3.40	Kararsızım
3.41 – 4.20	Katılıyorum
4.21 – 5.00	Kesinlikle Katılıyorum

Açık uçlu sorular aracılığıyla toplanan veriler ise içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). Bu doğrultuda analiz edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda gruplandırılmıştır. Analiz edilen verilerin güvenirliliği için değerlendiriciler

arası güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Rastgele seçilen on ebeveynden açık uçlu sorular aracılığıyla alınan yanıtlardan rastgele seçilen 10 yanıt iki değerlendirici tarafından birbirlerinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Değerlendiriciler arasındaki tutarlılık incelenmiş iki değerlendirici arası güvenilirlik katsayısı (Cohen's Kappa) 1.0 yani %100 olarak tespit edilmiştir. Değerlendiriciler arasında tutarlılık olduğu için diğer yanıtlar bir araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

BULGULAR

Ebeveynlerin Çizgi Filmlere Bakış Açıları

Ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açlarına ilişkin toplanan verilerin faktör analizi neticesinden belirlenen dört boyut, Tablo 4'te sunulmuştur. Ebeveynlerin çizgi filmlerin eğlendirici olduğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=3.47$) katılıyorum düzeyindedir. Geliştirici olduğuna dair ebeveynlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=3.34$) ve çizgi filmlerin olumsuz olduğuna dair görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=3.01$) kararsızım düzeyindedir. Çizgi filmleri, kontrol edici bir araç olarak gördüklerine ilişkin ebeveynlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=2.54$) ise katılmıyorum düzeyindedir.

Tablo 4. Ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açlarına ilişkin betimsel veriler

Boyutlar	$\bar{X}$	SS
Eğlendirici (7,8)	3.47	0.86
Geliştirici (1, 2, 3, 4, 5, 6)	3.34	0.81
Olumsuz (9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)	3.01	0.95
Kontrol edici (17, 18, 19, 20, 21, 22)	2.54	1.05

Çizgi filmleri eğlendirici bulan, ebeveynlerin görüşlerinin katılıyorum düzeyinde olduğu ancak "Çizgi filmler sayesinde çocuğumun güzel vakit geçirebildiğini düşünüyorum." alt maddesinin ortalamasınının ($\bar{X}=3.22$) kararsızım düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Eğlendirici boyutuna ebeveynlerin verdikleri yanıtlara ilişkin betimsel bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Eğlendirici boyutuna ilişkin betimsel veriler

Maddeler	$\bar{X}$	SS
7) Çizgi filmler eğlenceli olduğu için çocuğumun izlediğini düşünüyorum.	3.72	1.01
8) Çizgi filmler sayesinde çocuğumun güzel vakit geçirebildiğini düşünüyorum.	3.22	1.07
Ortalama ($\bar{X}$)	3.47	0.86

Geliştirici boyutunun maddelerine bakıldığında ebeveynler, 2., 1. ve 4. maddelerine katılıyorum yanıtını verirken, 5., 6. ve 3. maddelere kararsızım yanıtını vermişlerdir. Geliştirici boyutuna ebeveynlerin verdikleri yanıtlara ilişkin betimsel bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Geliştirici boyutuna ilişkin betimsel veriler

Maddeler	$\bar{X}$	SS
2) Çocuğumun çizgi filmler sayesinde paylaşım yapmayı öğrenebileceğini düşünüyorum.	3.54	1.06
1) Çocuğumun çizgi filmlerin katkısıyla olumlu davranışlar sergileyebileceğini düşünüyorum.	3.43	0.95
4) Çizgi filmlerin çocuğumun hayal gücünü geliştirebileceğini düşünüyorum.	3.42	1.08
5) Çizgi filmlerin eğitici, bilgilendirici birer araç olabileceğini düşünüyorum.	3.34	1.06
6) Çizgi filmlerin çocuğumun düşünme becerilerini geliştirebileceğini düşünüyorum.	3.21	1.12
3) Çizgi filmlerin çocuğumun sosyal becerilerini geliştirebileceğini düşünüyorum.	3.12	1.06
Ortalama ($\bar{X}$)	3.34	0.81

Ebeveynlerin olumsuz boyutundaki maddelere yönelik görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur. Ebeveynlerin tüm maddelere verdikleri yanıtların kararsızım düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Olumsuz boyutuna ilişkin betimsel veriler

Maddeler	$\bar{X}$	SS
10) Çocuğumun çizgi film izlemesinin, onun çizgi film bağımlısı olmasına neden olabileceğini düşünüyorum.	3.23	1.27
15) Çizgi filmlerin çocuğuma bilinçaltı kötü mesaj verebileceğini düşünüyorum.	3.18	1.24
16) Çizgi filmlerin çocuğumun olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabileceğini düşünüyorum.	3.03	1.20
9) Çocuğumun çizgi filmler nedeniyle sergilediği davranışların şiddet içerebileceğini düşünüyorum.	2.96	1.27
14) Çizgi filmlerin çocuğumun sağlığı açısından olumsuz etkisi olabileceğini düşünüyorum.	2.95	1.14
11) Çizgi filmlerin çocuğumun antisosyal bir kişilik gelişimine neden olabileceğini düşünüyorum.	2.94	1.23
12) Çizgi filmlerin çocuğumun kişiliğine olumsuz etkisi olabileceğini düşünüyorum.	2.94	1.23
13) Çizgi filmlerin çocuğumun gerçek dünyadan kopmasına neden olabileceğini düşünüyorum.	2.83	1.15
Ortalama ($\bar{X}$)	3.01	0.95

Kontrol edici boyutunun maddelerine bakıldığında ebeveynler 17., 20. ve 18. maddelerine “kararsızım” yanıtını verirken, 22., 19. ve 21. maddelere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 8’de detaylı bulgular sunulmuştur.

Tablo 8. Kontrol edici boyutuna ilişkin betimsel veriler

Maddeler	$\bar{X}$	SS
17) Çizgi filmler sayesinde çocuğumu rahatlıkla kontrol altında tutabileceğimi düşünüyorum.	2.63	1.21
20) Çizgi filmler sayesinde çocuğumun yaramazlık yapmadığını düşünüyorum.	2.63	1.31
18) Çizgi filmler sayesinde çocuğumun evi dağıtmadığını düşünüyorum.	2.61	1.43
22) Çocuğumun çizgi film izlemesinin, benim dinlenebilmem için oldukça kullanışlı olabileceğini düşünüyorum.	2.52	1.30
19) Çizgi filmler sayesinde çocuğuma yemek yedirmekte zorlanmıyorum.	2.46	1.37
21) Çizgi filmler sayesinde çocuğumun çevresine rahatsızlık vermediğini düşünüyorum.	2.43	1.25
Ortalama ($\bar{X}$)	2.54	1.05

Ebeveynlerin Çizgi Filmlere Yönelik Görüşleri

Açık uçlu sorular aracılığıyla ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik görüşleri alınmıştır. Ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin olumlu, olumsuz görüşleri, beklentileri, önerileri, önlemleri ve ebeveynlerin çocuklarında gözlemledikleri davranışlara ilişkin görüşleri sınırlandırılarak sunulmuştur.

Tablo 9’da ebeveynlerin çizgi filmler ile ilgili belirttiği olumlu düşünceler sunulmuştur. Çizgi filmlerle ilgili doğrudan olumlu düşünce 13 ebeveyn tarafından belirtilmiştir. Çocuklarının çizgi filmler sayesinde bazı kavram ve kazanımları öğrendikleri de 13 ebeveyn tarafından ifade edilmiştir. Çizgi filmlere ilişkin olumlu görüşleri olan ve çocukları için eğitici olduğunu ve onların gelişimlerine katkıda bulunduğu ifade eden bazı ebeveynler şöyle ifade etmişlerdir:

“Çizgi filmlerin faydalı olduğunu düşünüyorum, bilgi ediniyor ve paylaşmayı öğreniyor.”
[EBV_33]

“Çizgi filmlerin olumlu ve yararlı olduğunu düşünüyorum. Çocuğumun çizgi film izleyerek vakitini güzel ve eğlenceli geçirdiğini düşünüyorum.” [EBV_55]

“Eğitici oluyorlar. Sayıları öğrenebiliyorlar, şekilleri öğrenebiliyorlar.” [EBV_62]

Ebeveynlerden 10’u birtakım şartlar yerine getirilirse çizgi filmlere olumlu baktıklarını belirtmişlerdir. Özellikle seçici olunur ve aşırı izlenmese yararlı olur ifadesi ebeveynler tarafından en fazla ifade edilmiştir. Örneğin üç ebeveyn bu durumu aşağıdaki ifadelerle açıklamışlardır:

“Çizgi filmler iyi seçilirse gelişim dönemlerine katkı sağlayabilir.” [EBV_28]

“Aslında çizgi filmler kontrol dâhilinde çocuklara izletilebilirse zihinsel ve sosyal gelişimine de katkı sağladığını düşünüyorum.” [EBV_50]

“Çizgi filmler eğer seçici olunursa ve seyrettiği sürece kontrol edildiğinde yararlı olduğunu düşünüyorum.” [EBV_59]

Çizgi filmlerin çocuklarının gelişimlerini olumlu etkilediğini ise 10 ebeveyn belirtmiştir. Özellikle dil gelişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Çizgi filmlerin çocukların çeşitli açılardan gelişimlerini olumlu etkilediğini ifade eden ebeveynlerden bazıları şöyle belirtmişlerdir:

“Çizgi filmler sayesinde çocuğumun gelişimi olumlu yönde etkileniyor. Kardeşi olduktan sonra hırçın ve kısıkanç davranmaya başlamıştı. Çizgi filmler sayesinde daha iyi davranmaya başladığını gördüm.” [EBV_12]

“Çocuğumun dil gelişimine, Türkçeyi güzel konuşmasına katkı sağladığını düşünüyorum. Kelime dağarcığının çoğaldığına inanıyorum.” [EBV_22]

“Hayal gücünün daha da geliştiğini düşünüyorum. Varlıkları daha güzel ve kolay öğrendiğini düşünüyorum. Davranışlarının geliştiğini fark ediyorum.” [EBV_41]

Tablo 9. Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik olumlu düşünceleri

Kategori	f	Kod	f
Olumlu düşünceler	13	Çizgi filmlere olumlu bakıyorum.	5
		Çizgi filmlerin iyi ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	3
		Çizgi filmlerin sakıncası olduğunu düşünmüyorum.	2
		Çizgi filmler çocuğumun eğlenceli ve güzel vakit geçirmesini sağlıyor.	1
		Çizgi filmlerden öğrenmesi beni mutlu ediyor.	1
		Çizgi filmler, dinlenebilmem için kurtarıcı oluyor.	1
Eğitici olduğuna ilişkin düşünceler	13	Genel olarak eğitici buluyorum.	5
		Bazı çizgi filmlerin eğitici olduğunu düşünüyorum.	3
		Nesneleri ve varlıkları daha iyi ve kolay öğreniyor.	2
		Renkleri, sayıları ve şekilleri öğreniyor.	2
		Paylaşımı öğreniyor.	1
Olumlu ancak temkinli yaklaşımlar	10	Seçici olunur ve aşırı izlenmezse yararlı olacağını düşünüyorum.	5
		Şiddet içermeyen çizgi filmlerin izlemesinde sakınca olmadığını ve bu çizgi filmlerin gelişmelerini olumlu etkilediğini düşünüyorum.	2
		Eğitici çizgi filmler gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.	1
		Ebeveyn kontrolünde izlenirse yararlı olabilir.	1
		Yaşa uygun, kötü bilinçaltı mesaj vermeyen çizgi filmler izletilebilir.	1
Gelişimi olumlu etkilediğine ilişkin düşünceler	10	Dil gelişimine katkı sağlıyor.	3
		Zihin gelişimine katkı sağlıyor.	2
		Fiziksel becerilerini ve davranışlarını geliştiriyor.	2
		Gelişimini olumlu etkiliyor.	1
		Hayal gücünü geliştiriyor.	1
		Sosyal gelişimini olumlu etkiliyor.	1
Toplam			46

Ebeveynlerin çizgi filmler hakkındaki olumsuz düşünceleri Tablo 10’da verilmiştir. Çizgi filmler ile ilgili genel olarak olumsuz düşünce bildiren 13 ebeveynin 5’i çizgi filmlerin çocuklarını olumsuz etkilediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

“Çizgi filmlerin çoğunda şiddet ve cinsel içerik var. Bu durum bizleri rahatsız ediyor. Ne kadar az izletilirse o kadar iyi olur.” [EBV_46]

Gelişimsel açıdan olumsuz etkileri olduğunu belirten ebeveynler (13) özellikle sosyal açıdan çocuklarını olumsuz etkilediğini (4) belirtmiştir. Çizgi filmlerin çocukların üzerindeki olumsuz

etkilerine ilişkin görüş bildiren 9 ebeveyn özellikle “çizgi filmlerin bilinçaltı mesaj verdiğini” ifade etmiştir. Çizgi filmlerin bilinçaltı mesaj verdiğini ebeveynlerden bazıları şöyle ifade etmişlerdir:

“Çizgi filmlerin her ne kadar faydalı olduğunu görsek de bizim göremediğimiz çocukların bilinçaltına yerleşen zararları olduğunu biliyorum.” [EBV_17]

“Çizgi filmlerin çocuklarımıza açık bir tehdit olduğunu düşünüyorum, çok fazla bilinçaltı mesajlar veriliyor.” [EBV_18]

Ebeveynler “çizgi filmleri çok izlemek sakıncalı ve bağımlılık yapabilir” olarak belirtmişlerdir. Bazı ebeveynler ise çizgi filmlerdeki riskli hareketleri yapmasından korktuğunu ifade etmiştir. Bu durumu bir ebeveyn şöyle açıklamıştır:

“Çizgi filmler çocuğum dış dünyadan kopmasını sağlıyor ve çocuklara bağımlılık yapıyor.”
[EBV_14]

Tablo 10. Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik olumsuz görüşleri

Kategori	f	Kod	f
Genel olumsuz görüşler	13	Çizgi filmlerin çocukları olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	5
		Çizgi filmlerin zararlı olduğunu düşünüyorum.	3
		Faydalı olmadığını düşünüyorum.	2
		Şiddet ve cinsel içerikler var.	1
		Çok izlenen çizgi filmler genelde eğitici ve öğretici değiller.	1
		Çizgi filmler çocuklarımıza psikolojik şiddet uyguluyor.	1
Gelişimini olumsuz etkilediğine ilişkin görüşler	13	Sosyal açıdan olumsuz etkiliyor.	4
		Hayal dünyasını olumsuz etkiliyor.	3
		Çocuklarımıza kötü örnek oluyor.	2
		Zihinsel ve psikolojik açıdan olumsuz etkiliyor.	2
		Bedensel açıdan olumsuz etkiliyor.	1
		İletişim kopukluğuna neden oluyor.	1
Olumsuz etkilerine ilişkin görüşleri	9	Çizgi filmler bilinçaltı mesaj veriyor.	5
		Bağımlılık yapıyor.	1
		Fazla izlediğinde arkadaş ve oyun ortamından geri kalıyor.	1
		Çizgi film mesajları davranışlarına yansıyor.	1
		Çizgi filmdeki riskli hareketleri yapıp zarar görmesinden korkuyorum.	1
Olumsuz ancak temkinli yaklaşımlar	7	Çizgi filmleri çok izlemek sakıncalı ve bağımlılık yapabilir.	2
		Eğitici olmayanlar gelişimlerini kötü etkileyebilir.	1
		Kötü alışkanlıklar edinebiliyor.	1
		Faydalı gözüke de uzun vadede olumsuz etkileri var.	1
		İçerisinde şiddet olduğunda iyi değiller.	1
		Bazı çizgi filmler eğitici değil.	1
Toplam			42

Ebeveynlerin aldıkları önlemler, sundukları öneriler ve çocuklarında gözlemledikleri bazı davranışlara ilişkin detaylı bulgular Tablo 11’de sunulmuştur. Ebeveynler, çocukların çizgi filmleri izleme durumlarını kontrol altında tutmaya yönelik birtakım önlemler aldıklarını belirtmişlerdir. 15 ebeveyn yumuşak önlem aldığını belirtmiştir. Bu önlemlerden özellikle “ebeveyn kontrolünde

izletilmesi” ve “izlediği çizgi film ve kanalların belirlenmesi” ebeveynler tarafından sıklıkla belirtilmiştir. Çocuklarına kendi kontrolü altında çizgi film izleten bazı ebeveynlerin ifadeleri şunlardır:

“Benim kontrolüm altında uygun gördüğüm çizgi filmleri izletiyorum. Zamanlamasını kendim ayarlıyorum. Yarım saatten daha fazla izlemesine izin vermiyorum.” [EBV_45]

“Çizgi filmleri çok severek izliyor ama benim kontrolüm altında ve benim önerdiğim çizgi filmleri izlemesine müsaade ediyorum.” [EBV_9]

“Çizgi film izleme süresini kısıtlamak”, “televizyon izletmemeye çalışmak” ve “çizgi film kanallarını silmek” ebeveynler tarafından alınan sert önlemler olarak belirlenmiştir. Çocuğunun çizgi film izlememesi için çizgi film kanallarını sildiğini ifade eden bir ebeveyn ise şöyle açıklamıştır:

“Televizyonumdaki tüm çizgi film kanallarını siledi 2 yıl oldu ve çizgi film yerine artık çoğunlukla film izliyor.” [EBV_26]

Tablo 11. Ebeveynlerin aldıkları önlemler, diğer ebeveynlere önerileri ve çocuklarında gözlemledikleri davranışlar

	Kategori	f	Kod	f
ÖNLEMLER	Yumuşak önlemler	15	Kontrolümüz altında izletiyoruz.	3
			Sadece belirlediğimiz çizgi film ve kanalları izletiyoruz.	3
			Eğitici-öğretici çizgi filmler seçip izletiyoruz.	2
			Çizgi filmleri beraber izliyoruz.	2
			Aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla oyun oynamaya teşvik ediyoruz.	2
			Çocuğumuzun çizgi film izlememesi için bizde TV izlemiyoruz.	1
			Kötü kısımlarını en aza indirmeye çalışıyoruz.	1
			Yaşına uygun şeyler izlemesine dikkat ediyoruz.	1
	Sert önlemler	7	Süre kısıtlaması yapıyoruz.	5
			Televizyon izletmiyoruz.	1
Çizgi film kanallarını siliyoruz.			1	
Toplam			22	
ÖNERİLER	Ebeveynlere öneriler	15	Ebeveyn denetiminde izletilebilir.	4
			Çizgi filmleri çok sevseler bile oyun oynamayı tercih ediyorlar. Bu nedenle çocuklarının çizgi film izlememesini istemeyen ebeveynler çocukları ile oyun oynayabilirler.	3
			Çizgi filmlerin tek tek incelenmesi gerekir.	1
			Haftada 1 ya da 2 kez çizgi film izlemesine izin verilebilir.	1
			Şiddet içeren çizgi filmlere dikkat edilmesi gerekir.	1
			Aşırı düzeyde çizgi film izletilmemelidir.	1
			Televizyon ve çizgi filmler kısıtlanmalıdır.	1
			6 yaş sonrası sosyal kurallar ve bilgilendirme için çizgi filmler kullanılabilir.	1
			Kanal ve çizgi filmlerin seçiminde dikkatli olunmalıdır.	1
			Yayıncılara öneriler	7
	Eğitici çizgi filmler yayınlanmalıdır.	2		
Şiddet içerikli çizgi filmler yasaklanmalıdır.	2			
Çizgi filmler az ve güzel mesaj veren yapıda olmalıdır.	1			
Toplam			21	

ÇOCUKLARINDA GÖZLEMLEDİKLERİ DAVRANIŞLAR	Olumsuz davranışlar	12	Sosyal aktivite olanağı olmadığı durumlarda veya arkadaşı olmadığı zaman mecburen çizgi film izliyor. Çizgi film izlemesine engel olunamıyor. Çizgi film izlemek için ısrarcı ve hırçın oluyor. Olumsuz hareketleri oluyor. Sıkılınca çizgi film izliyor.	5 3 2 1 1
	Olumlu davranışlar	4	Çizgi filmleri oyuna dönüştürüyor. Çizgi filmdeki karakterleri taklit ediyor. Çizgi filmdeki karakterleri bizlere uyarlıyor. Konuşma şeklini çizgi filmden alıyor.	1 1 1 1
	Toplam			16

Ebeveynler, diğer ebeveynlere ve yayıncı kuruluşlara bazı önerilerde bulunmuşlardır. 4 ebeveyn çocuklara çizgi filmleri kendi denetimlerinde izletmelerini tavsiye etmişlerdir. Çizgi filmlerin ebeveyn denetiminde izletilmesi gerektiğini ifade eden bir ebeveyn şöyle belirtmiştir:

“Çocukların gelişim ve hayal dünyalarının etkilenmemesi için kanal ve çizgi film seçiminde dikkatli olunmalı. Yaşı ve zekâsı durumu göz önünde bulundurulmalı. Anne ve babalara bu konuda büyük iş düşüyor.” [EBV_43]

“Kontrolsüz ve aşırı bir şekilde çizgi film izletilirse çocuğun davranışlarında değişiklikler meydana geleceğini düşünüyorum. Zihinsel ve bedensel zararlarının olacağını düşünüyorum. Bu nedenle kontrol altında izletilmeli.” [EBV_19]

2 ebeveyn tarafından çizgi filmlerin yayından kaldırılması, 2 ebeveyn sadece eğitici çizgi filmlerin yayınlanması, 2 ebeveyn ise şiddet içerikli çizgi filmlerin kaldırılması önerisinde bulunmuştur. Çocuklar çizgi filmleri çok sevseler bile oyun oynamayı tercih ettikleri ebeveynler tarafından tavsiye edilmiştir. Bir ebeveyn bunu şöyle açıklamıştır:

“Çizgi film izlemekten her ne kadar keyif olsa da oyun vazgeçilmezdir çocukların. Çocuklar en çok oyun oynarken mutlu oluyor. Anne ve babaların bunu bilmeleri gerekmektedir.” [EBV_37]

Ebeveynlerin çocuklarında gözlemledikleri davranışlar, kendi ifadeleri doğrultusunda olumlu ve olumsuz olarak gruplandırılmıştır. Olumsuz davranış olarak en çok ifade ettikleri durum, arkadaşı olmadığı için veya çevrelerinde sosyal aktiviteler olmadığı için kendilerinin çocuklarının çizgi film izlemelerine mecburen izin vermeleridir.

“Çok fazla izletmemeye çalışıyorum, faydalı olduğunu düşünmüyorum ama bazen mecburen izin veriyorum.” [EBV_61]

“Çizgi film izletmeyi hiç istemesem de bulunduğumuz şartlardan dolayı mecburen izlemesine izni veriyorum. Ancak yine de kontrolüm altında izlememiz gerekiyor.” [EBV_37]

Bu olumsuz davranış 5 ebeveyn tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca çocuklarının çizgi film izlemelerine engel olamadıkları da ebeveynler (3) tarafından ifade edilmiştir. Olumlu davranış olarak ise çocuklarında çizgi filmleri oyuna dönüştürmeleri, karakterleri taklit etmeleri, karakterleri ebeveynlere uyarlamaları ebeveynler tarafından ifade edilmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açıları ve çizgi filmlerle ilgili olumlu, olumsuz görüşleri, aldıkları önlemler, öneriler ve çocuklarında gözlemledikleri davranışlar araştırılmıştır. Tarama modelinin ve durum çalışması deseninin birlikte kullanıldığı bu çalışmada 66 ebeveyn den veri toplanmıştır. Geliştirilen ölçek aracılığıyla ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik genel bakış açıları ortaya çıkarılmıştır. Açık uçlu sorular aracılığıyla da ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik görüşleri detaylı olarak incelenmiştir.

Ebeveynlerin çizgi filmlerin olumsuz olduğuna ilişkin kararsız oldukları belirlenmiştir. Çizgi filmlerin çocuklarının üzerinde olumsuz bir etkisi olup olmadığına ilişkin açık bir düşünce ifade edilmemiştir. Bu sonuç, Peters ve Blumberg (2002) ile Kirsh (2006) tarafından ifade edilen şiddetin, çizgi filmlerin bir parçası olduğuna ilişkin ifadelerini desteklememektedir. Ebeveynler, çizgi filmleri çocuklarını kontrol etmek için kullandıkları bir araç olarak görmemişlerdir. Bu bulgu Soumya vd. (2014) tarafından ifade edilenlerle zıt doğrultudadır. Çünkü Soumya vd. (2014) çizgi filmler olmadan çocukları kontrol etmenin oldukça zor olduğunu belirtmiştir. Çizgi filmlerin çocuklarının gelişimlerini destekleyen bir araç olup olmadığına ilişkin net bir kanı ortaya koyamayan ebeveynlerin kararsız oldukları tespit edilmiştir. Bu bulgu Ling (2003) ile Barak vd. (2011) tarafından ifade edilen çizgi filmlerin dil, bilişsel gelişimlerini destekleyici bir araç olduğuna dair düşüncelerini desteklememektedir. Ancak ebeveynler çizgi filmlerin çocuklar için eğlenceli bir araç olduğunu açık olarak belirtmişlerdir. Barak vd. (2011) da çizgi filmlerin eğlendirici bir araç olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. Ölçekten elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin çizgi filmler hakkında geliştirici veya olumsuz olduğuna ilişkin net bir düşüncelerinin olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni tüm çizgi filmleri değerlendiren ebeveynlerin bazı çizgi filmlere pozitif, bazı çizgi filmlere negatif yaklaşmasından kaynaklanabilir. Çünkü piyasada eğitici ve olumlu içerikler barındıran çizgi filmlerin yanı sıra, zararlı içerikler bulunduran çizgi filmler de bulunmaktadır. Hatta zararlı çizgi filmlerin faydalı olanlara oranla daha fazla sayıda ve daha popüler olduğu söylenebilir (Ergün, 2012; Kirsh, 2006).

Ebeveynler çizgi filmler hakkında hem olumlu hem de olumsuz görüşler belirtmişlerdir. Ebeveynlerin görüşleri incelendiğinde doğrudan çizgi filmler hakkında olumlu görüş bildiren ebeveynlerin yanı sıra belli koşullar altında olumlu görüş belirten ebeveynlerde mevcuttur. Yani bazı ebeveynler doğrudan çizgi filmlerin olumlu olmadığını ancak birtakım koşullar sağlanırsa olumlu olacağını belirtmişlerdir. Örneğin, ebeveynler “seçici olunur ve aşırı izlenmez ise yararlı olur” görüşü ile ebeveynlerin bu konudaki tutumlarının çizgi filmlerin yararlı olup olmamasına katkı sağlayacağını belirtmiştir. Çünkü çocukları ile ilgili sorumluluk bilincine sahip olan ebeveynlerin çocuklarında çizgi filmlerin olumlu etkileri görülürken, çocuklarını bu konuda daha az kontrol eden ebeveynlerin çocuklarında çizgi filmlerin olumsuz etkileri görülmektedir (Rajput ve Jain, 2017). Ayrıca ebeveynlerden bazıları çizgi filmleri olumlu bulduğunu, çocukların gelişimlerini desteklediğini ve eğitici olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu Barak vd. (2011) tarafından elde edilen çizgi filmlerin eğitici ve bilgilendirici bir araç olduğu sonucunu desteklemektedir.

Ebeveynlerin çizgi filmler hakkında olumsuz düşüncelere de sahip olduğu görülmüştür. Öncelikle bazı ebeveynler çizgi filmlerin çocukları olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Çizgi filmlerin çocukların gelişimlerini sosyal açıdan olumsuz etkilediği de yine çoğu ebeveyn tarafından belirtilmiştir. Ancak Demir, Atan ve Gelisli (2016), çizgi filmlerin çocukların sosyal çevresi ile iletişim kurmasına kısmi düzeyde katkısı olduğunu, sosyalleşmesini desteklediğini elde etmişlerdir. Çizgi filmlerin çocuklarda bağımlılık yaptığı ve onlara bilinçaltı mesajlar verdiği de yine ebeveynler tarafından ifade edilmiştir. Bu bulgu Rashid (2015) ile Pandit ve Kulkarni (2012) çizgi filmlerin bağımlılık yapabileceği ve bilinçaltı mesaj verebileceği ifadesini desteklemektedir. Çok az sayıda ebeveyn de çizgi filmlerin aşırı izlenmesinin veya eğitici olmayanlarının izlenmesi gibi bazı koşullar altından izlenmesinin zararlı olabileceğini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açıları genel olarak incelendiğinde kararsız oldukları görülmüştür. Bu durum açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar ile karşılaştırıldığında paralel nitelikte olduğu söylenebilir. Çünkü ebeveynler hem çizgi filmlerin olumlu yönlerini hem de olumsuz yönlerini hemen hemen eşit düzeyde ifade etmişlerdir.

Ebeveynlerin, çocuklarının çizgi film izleme alışkanlıklarına yönelik çeşitli tedbirler aldığı görülmüştür. Ayrıca ebeveynlere göre çocuklar çizgi filmleri çok sevseler bile oyun oynamayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu nedenle diğer ebeveynlere çizgi film yerine çocuklarıyla oyun oynayabileceklerini belirtmiştir. Ebeveynler çoğunlukla kendi denetimlerinde çocuklarına çizgi film izlettiklerini ifade etmiştir. Bazı ebeveynler sert önlemler olarak süre kısıtlaması yaptıklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Soumya vd. (2014) ile Shanthipriya ve Prabha (2017) tarafından yapılan ebeveynlerin çocuklarının izleme sürelerini sınırlandırmaları ve izledikleri içerikleri kontrol etmeleri gerektiği önerileriyle aynı doğrultudadır. Çocukların televizyon dolayısıyla çizgi film izleme

sürelerinin sınırlandırılmasının davranışlarına olumlu yansıtacağı ifade edilmektedir (Zimmerman, Ortiz, Christakis ve Elkun, 2012). Bu bağlamda ebeveynler tarafından sunulan bu önerilerin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin ve çocukların sergilediği olumlu ve olumsuz davranışlara bakıldığında ebeveynlerin çizgi film izletmek zorunda kaldıkları görülmüştür. Bazı ebeveynler çocuklarına yaptırabilecekleri başka sosyal etkinlik olmadığı için çizgi filmlere mecburen izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Çocukların çizgi filmleri oyuna dönüştürmeleri de ebeveynler tarafından olumlu davranış olarak görülmüştür. Son olarak ebeveynler yayıncı kuruluşlardan çizgi filmlerin yayından kaldırılması veya sadece eğitici çizgi filmlerin yayınlanması gibi bazı taleplerde bulunmuşlardır. Benzer öneriler farklı araştırmalarda da yapılmıştır (Oyero ve Oyesomi, 2014; Shanthipriya ve Prabha, 2017). Ebeveynler, diğer ebeveynlere öneri olarak çizgi filmleri çocuklarına izletirken seçici olduklarında ve aşırı izletmediklerinde yararlı olabileceğini ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Ebeveynlerin görüşlerini samimi olarak yansıttıkları varsayılan çalışmada elde edilen bulgular iki farklı anaokulunda bulunan 66 çocuğun ebeveyni ile sınırlıdır. Sonuçta, ebeveynlerin çizgi filmleri eğlendirici bir araç olarak gördükleri ve çizgi filmler hakkında olumsuz bir düşünceye sahip olmadıkları söylenebilir. Ancak çizgi filmleri çocukların gelişimlerini destekleyici bir araç olarak da düşünmedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynler çizgi filmleri çocuklarını kontrol etmek amacıyla da kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bazı ebeveynler ise çizgi filmleri doğrudan olumsuz olarak görmüşler ve çizgi filmlerin zararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan çizgi filmler açısından seçici olduğunda, ebeveynlerin kontrolü altında izletildiğinde faydalı olabileceği ve çocukların gelişimlerini destekleyebileceği belirtilmiştir. Ebeveynler çizgi filmlerin zararlı etkilerinden çocuklarını korumak için çizgi filmleri birlikte izlediklerini belirtmişlerdir ve diğer ebeveynlere çocuklarına çizgi filmleri kendi kontrolleri altında izletmelerini öneri olarak sunmuşlardır. Ayrıca ebeveynler, çocuklarının arkadaşları olmadığı için veya etkinlik yapamadıkları için mecburen çocuklarının çizgi film izlemelerine izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar ebeveynlere, politikacılara ve TV yapımcılarına ve diğer ilgililere ışık tutabilir. Bu çalışma sonucunda sonraki araştırmacılara ve ebeveynlere şunlar önerilebilir:

- Gelecek araştırmalarda farklı coğrafyalarda ve farklı sosyoekonomik düzeye sahip ve evreni daha iyi yansıtabilecek ebeveynlerden veriler toplanabilir. Çünkü İvrendi ve Özdemir (2010) tarafından ifade edildiği gibi ailelerin eğitim düzeyleri çizgi filmlere yönelik bakış açılarını değiştirmektedir.

- Ebeveynlerin çocuklarına çizgi film izletme süreleri belirlenerek ebeveynlerin çizgi filmlere bakış açıları ile çocuklarının izleme süreleri arasında ilişki olup olmadığı araştırılabilir.
- Ebeveynlerden çocuklarının izledikleri her bir çizgi film hakkındaki görüşleri ayrı ayrı alınarak çizgi filmlerin sınıflandırılmasına yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adak Özdemir, A. & Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 157-173.
- Alloway, T. P., Williams, S., Jones, B., & Cochrane, F. (2014). Exploring the impact of television watching on vocabulary skills in toddlers. *Early Childhood Education Journal*, 42(5), 343-349. <https://doi.org/10.1007/s10643-013-0618-1>
- Ansari, A., & Crosnoe, R. (2016). Children's hyperactivity, television viewing, and the potential for child effects. *Children and Youth Services Review*, 61, 135-140. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chilyouth.2015.12.018>
- Barak, M., Ashkar, T., & Dori, Y. J. (2011). Learning science via animated movies: Its effect on students' thinking and motivation. *Computers & Education*, 56(3), 839-846. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.10.025>
- Booth, J. L. (1997). *An analysis of children's learning from cartoons*. Doctoral Dissertation. University of South Florida, Florida.
- Chraif, M., & Aniței, M. (2011). The physiological effects of cartoons blood scenes on the youngsters in Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 465-470. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.091>
- Coyne, S. M., & Whitehead, E. (2008). Indirect aggression in animated Disney films. *Journal of communication*, 58(2), 382-395. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00390.x>
- Demir, O., Atan, A., & Gelisli, Y. (2016). The effect of cartoons broadcasted on Television to the socialization process of elementary school students. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*, 1(2), 45-56.
- Ergün, S. (2012). The influence of violent TV cartoons watched by school children in Turkey. *Acta Paulista de Enfermagem*, 25(SPE2), 134-139. <http://dx.doi.org/10.1590/S0103-21002012000900021>
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London, England: SAGE
- İvrendi, A., & Adak Özdemir, A. (2010). Mothers' evaluation of cartoons' influence on early childhood children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2561-2566. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.373>

- Habib, K., & Soliman, T. (2015). Cartoons' effect in changing children mental response and behavior. *Open Journal of Social Sciences*, 2015(3), 248-264. <http://dx.doi.org/10.4236/jss.2015.39033>
- Helm, A. F., & Spencer, R. M. (2019). Television use and its effects on sleep in early childhood. *Sleep Health*, 5(2019), 142-147. <https://doi.org/10.1016/j.sleh.2019.02.009>
- Johnson, B., & Christensen, L. B. (2017). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. California : SAGE Publications.
- Kirsh, S. J. (2006). Cartoon violence and aggression in youth. *Aggression and Violent Behavior*, 11(6), 547-557. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2005.10.002>
- Khan, K. S., Purtell, K. M., Logan, J., Ansari, A., & Justice, L. M. (2017). Association between television viewing and parent-child reading in the early home environment. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 38(7), 521-527. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000465>.
- Koçak, Ö. (2016). *Üç boyutlu çizgi filmlerin okul öncesi öğrencilerin mekânda konum ile ilgili kavramları öğrenmelerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Koçak, Ö. & Göktaş, Y. (2018). Televizyon ve çizgi film: Okul öncesi çocukların ve ebeveynlerinin izleme alışkanlıkları. 27. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, Antalya. Erişim adresi: <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/ICES-UEBK-TamMetin.pdf>
- Ling, T. H. (2003). *Learning a procedural task with animation: A comparison between the high and low visual spatial learners*. Yüksek lisans tezi. The University of Hong Kong, Hong Kong.
- Önder, A. & Dağal, A. B. (2007). Turkish parents' views on quality standards for children's television programmes. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 6(1), 25-39.
- Oyero, O. & Oyesomi, K. O. (2014). Perceived influence of television cartoons on Nigerian children's social behaviour. *Estudos em Comunicação*, 17, 91-116.
- Ozturk, A., Sezer, T. A., & Tezel, A. (2018). Evaluation of sleep and television viewing habits of primary school students. *Journal of Turkish Sleep Medicine*, 5(3), 73-80. <https://doi.org/10.4274/jtsm.99609>
- Pandit, A. S. & Kulkarni, B. V. (2012). Children are trapped in the illusion of cartoon channel. *International Educational E-Journal*, 1(2), 7-17.
- Peters, K. M. & Blumberg, F. C. (2002). Cartoon violence: Is it as detrimental to preschoolers as we think?. *Early Childhood Education Journal*, 29(3), 143-148. <https://doi.org/10.1023/A:1014576307194>
- Rajput, K. & Jain R. (2017). Mother's perception about influence of cartoons on child's behaviour and parenting style. *International Journal of Research and Review*, 4(6), 103-113.
- Rashid, A. (2015). Impact of television cartoon channels on children in India. *Journal of Indian Research*, 3(2), 64-72.

- Ravikiran, S. R., Baliga, B. S., Jain, A., & Kotian, M. S. (2014). Factors influencing the television viewing practices of Indian children. *The Indian Journal of Pediatrics*, 81(2), 114-119. <https://doi.org/10.1007/s12098-013-1164-y>
- Shanthipriya, P. & Prabha, A. A. (2017). A study on parent's perception towards children viewing cartoon channels. *Journal of Applied and Advanced Research*, 2(1), 31-36.
- Soumya, A., Jeryda Gnanajane Eljo, J. O., & Anitha, R. (2014). A study on parental perception towards children viewing cartoon. *International Journal of Scientific Research*, 3(9), 466-467. <http://dx.doi.org/10.21839/jaar.2017.v2i1.48>
- Wilson, B. J., Smith, S. L., Potter, W. J., Kunkel, D., Linz, D., Colvin, C. M., & Donnerstein, E. (2002). Violence in children's television programming: Assessing the risks. *Journal of Communication*, 52(1), 5-35. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2002.tb02531.x>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yousaf, Z., Shehzad, M., & Hassan, S. A. (2015). Effects of Cartoon Network on the behavior of school going children (A Case study of gujrat city). *International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS)*, 1(1), 73-179.
- Zhang, Q., Cao, Y., Gao, J., Yang, X., Rost, D. H., Cheng, G., ... & Espelage, D. L. (2019). Effects of cartoon violence on aggressive thoughts and aggressive behaviors. *Aggressive Behavior*, 2019, 1-9. <https://doi.org/10.1002/ab.21836>
- Zimmerman, F. J., Ortiz, S. E., Christakis, D. A., & Elkun, D. (2012). The value of social-cognitive theory to reducing preschool TV viewing: A pilot randomized trial. *Preventive Medicine*, 54(2012), 212-218. <http://doi.org/10.1016/j.ypmed.2012.02.004>